

คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย

Resident's Quality of Life Living in Community-Based Tourism, Thailand

อรรพพร กักคางพลู (Akkhaporn Kokkhangplu)

สำนักการจัดการ, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง (School of Management, Mae Fah Luang University)

Email: Akkhaporn.kok@mfu.ac.th

Received August 26, 2021; **Revised** September 18, 2021; **Accepted** November 15, 2021

Abstract

The purpose of this study was to study the attitudes of residents' QOL and level of QOL through components by the World Health Organization for community-based tourism in Thailand. This research is a quantitative research study. The quality of life of people in this community-based tourism was conducted through four indicators as follows: 1) the physical aspect, 2) the psychological aspect, 3) the social relationship aspect, and 4) the environment aspect. This study used a questionnaire to collect data from 400 samples living in community-based tourism communities and the reliability was 0.894. The analysis tool program was used for the analysis of humanities and social science data. The results showed that under the current situation, residents consider their life is deteriorating. In addition, the results of quality of life research show that the impact of quality of life in the future may be the same. While the results of research studies on quality of life, it was found that residents' quality of life in social relations aspect was at a very agreeable level, and in terms of physical, psychological, and environmental were at a level of agreement. To improve the quality of life of people in community-based tourism, the government should focus on physical development and psychological through campaigns to promote the physical aspect and psychological aspect. It will be beneficial for people in the community to have a good quality of life and for residents to be able to develop tourism within the community. They can live happily.

Keywords: Quality of life; Community-Based Tourism; Tourism management; Thailand

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย โดยใช้กรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2004) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาคุณภาพชีวิตคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.894 และเครื่องมือการวิเคราะห์ผลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านความคิดเห็นในสถานะปัจจุบันประชาชนในชุมชนเห็นว่าความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันลดลง และในอนาคตก็อาจจะลดลงเช่นเดียวกัน ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต พบว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และทางด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับเห็นด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญการพัฒนาทางด้านร่างกาย และจิตใจผ่านการรณรงค์ทางด้านสุขภาพ และจิตใจคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; การจัดการการท่องเที่ยว; ประเทศไทย

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทในสังคมโลกและในชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ขยายอาณาเขตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าใกล้วิถีชีวิตของชุมชน และในขณะที่แนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตในทิศทางบวกนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งให้ความสนใจกับการเดินทางไปสัมผัสความจริงแท้ดั้งเดิมของพื้นที่ต่าง ๆ ในไทยเพิ่มมากขึ้น (Dolezal, 2011) การท่องเที่ยวไม่ได้กระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ หากมีการกระจายตัวสู่ชุมชน ส่งผลให้ท้องถิ่นหลายแห่งตั้งรับการมาถึงของนักท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงถือเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับต้น ๆ และมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น (Wang et al., 2021) การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แม้ว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น มีการลงทุนและสร้างรายได้เข้าประเทศ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตของสถานที่นั้น ๆ หากไม่มีการจัดการที่ดีพอการท่องเที่ยวจึงกลายเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ และในขณะที่เกิดผลกระทบวิกฤติโรคระบาดโควิด 19 ทำให้การท่องเที่ยวในหลายประเทศลดลงอย่างเห็นได้ชัด (Škare, Soriano & Porada-Rochoń, 2021; Yeh, 2021) ซึ่งการท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมาเกิดวิกฤติโรคระบาดนั้น การท่องเที่ยวมีการพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ จำนวน 3.01 ล้านล้านบาท และรายได้ลดลงหลังจากวิกฤติโรคระบาดทำให้การท่องเที่ยวลดลง 3.3 แสนล้านบาท (Ministry of Tourism and Sport, 2020) และมีการกระจายไปในหลายภาคอย่างค่อนข้างชัดเจน เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น อาทิ การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ

ชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องถูกผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะสามารถเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลในที่สุดในพื้นที่ (Nur et al., 2021) ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจนั้นไม่ได้มุ่งหมายให้การท่องเที่ยวเป็นเศรษฐกิจหลักของชุมชน เพราะอาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และชุมชนจะไม่สามารถอยู่ได้หากภาวะท่องเที่ยวในชุมชนซบเซาลง แต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คืออาชีพเสริมที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่า และประโยชน์สูงสุดนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี พร้อมทั้งนำบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและความเข้มแข็งกลับคืนสู่ชุมชนอีกด้วย (Ernawati, Sudarmini & Sukmawati, 2018) ในขณะเดียวกันนั้นหากมองไปยังด้านสังคมวัฒนธรรม ผลประโยชน์ที่ชัดที่สุดและเกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้น จากการร่วมมือกันของคนในชุมชน การได้ทราบถึงข้อมูลชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ที่เป็นมรดกทางสังคมของแต่ละชุมชน ซึ่งไม่เพียงเป็นเสน่ห์ของการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังเป็นการค้นพบคุณค่าที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีส่วนร่วม ความสามัคคี และความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชน (Gutierrez, 2019) ในส่วนของผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการคืนสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนผ่านเงื่อนไขของการท่องเที่ยวที่ใช้ความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่นำเสนอในรูปแบบของการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันยังสามารถป้องกันการเข้ามาของนายทุนที่อาจสร้างเงินสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน แต่สิ่งที่ถูกทำลายคือสิ่งแวดล้อมจากการเข้ามาโดยไม่คำนึงถึงชุมชน (Holladay & Powell, 2013)

ในปัจจุบันคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีบทบาทสำคัญในการศึกษาของวงวิชาการเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการกระจายรายได้ หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะ การกระจายการจ้างงานหรือโอกาสการทำงาน อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวเป็นที่ถกเถียงกันเป็นอย่างมาก ดังนั้นปัญหาในสังคมนั้นต่างมีปัญหามากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไป และยังมีต้นตอมาจากสาเหตุหลากหลายปัจจัยด้วยที่จะส่งผลไปยังคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และก่อให้เกิดปัญหาทางด้านต่าง ๆ ตามมา ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย อีกทั้งยังมีการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนค่อนข้างน้อย (Uysal et al., 2016; Wang et al., 2021) ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมส่วนร่วม และทัศนคติของคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ (Gannon, Rasoolimanesh & Taheri, 2021; Obradović et al., 2021) นอกจากนี้มีการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่เป็นไปตามกรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกไม่มากนัก ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มเติมช่องว่างทางวิชาการ ทั้งในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษานี้จะสามารถเพิ่มเติมช่องว่างทางวิชาการและสามารถทำให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการศึกษานี้จะเห็นถึงสิ่งที่สะท้อนเกี่ยวกับปัญหาทางด้านคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปในทิศทางใดบ้าง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ อีกทั้งยังสามารถทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปในทิศทางที่ดีขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย โดยใช้กรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การใช้แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากขอบเขตด้านเนื้อหาดังกล่าวสามารถนำมาผนวกกับผลค้นหาค้นหาข้อมูล ทฤษฎี การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชุมชนที่มีการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการนำแนวคิด ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย โดยใช้กรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (World Health Organization [WHO], 2004)

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่มีการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั่วประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างใช้รูปแบบการสุ่มแบบอย่างง่าย จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นภูมิภาคละ 100 ตัวอย่าง ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มชุมชนที่มีการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ชุมชนแม่กำปอง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนภูเก้าสิงห์, ภาคกลาง ชุมชนบ้านนาต้นจั่น และภาคใต้ ชุมชนเกาะพิทักษ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นชุมชนที่มีการท่องเที่ยวมาแล้วอย่างต่ำ 5 ปี และเป็นชุมชนที่มีการจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตด้านระยะเวลาวิจัย ทั้งสิ้นใช้เวลาดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่ เดือนกันยายน 2562 – กันยายน 2563

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของการดำรงอยู่ของชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีความสุข คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่ใช้กันจนคุ้นชินในทุกบริบท แต่อย่างไรก็ตามการมองคุณภาพชีวิตจากคนต่างกลุ่ม ต่างสังคม ต่างวัฒนธรรม ต่างเศรษฐกิจ และต่างเป้าหมายก็มีความต่างกัน องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตบางประเด็นก็จะต่างกันไปด้วย ทั้งนี้สืบเนื่องจากการมองความหมายของชีวิตและคุณภาพมีความต่างกัน ความเป็นอยู่และบริบททางสังคมได้มีการอธิบายความหมายของคุณภาพชีวิตไว้เป็นมิติที่หลากหลาย คุณภาพชีวิตว่าเป็นความอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสังคม (McLeod, 2020) ปัจจัยที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมีอยู่หลากหลายปัจจัยที่สามารถส่งผลกระทบต่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น หากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งมีผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางลบต่อคุณภาพชีวิต แต่ในบางครั้งผลกระทบดังกล่าวมันอาจจะก่อให้เกิดการทดแทนเป็นผลกระทบทางบวกได้ด้วยปัจจัยทางด้านอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นคุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต การดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (WHO, 2004) ให้

ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดหลายมิติที่มีการผสมผสานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความเป็นอิสระ มีความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และด้านความเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

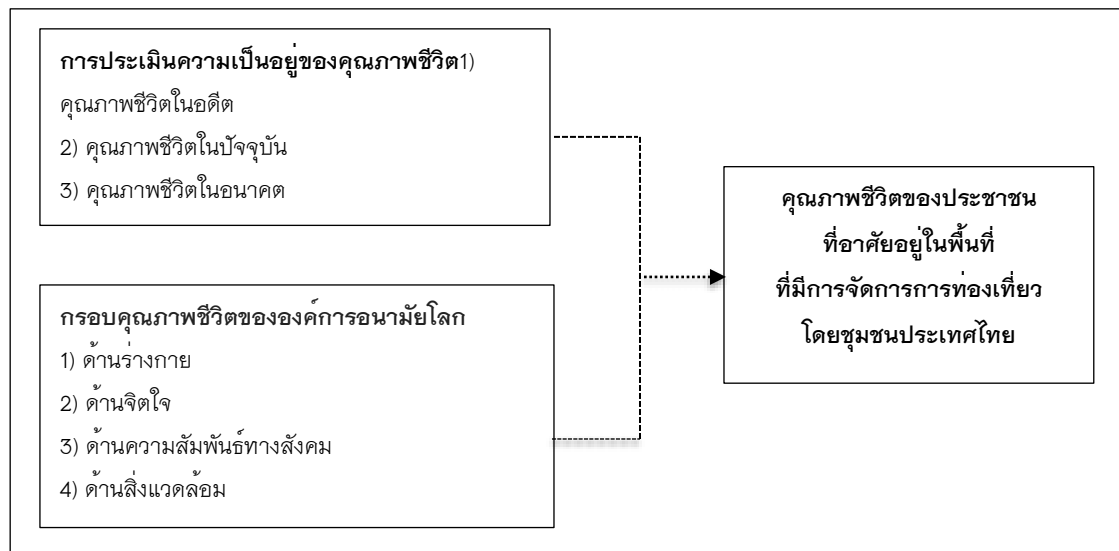
มิติ/องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในภาพรวมจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ ฯลฯ การนำไปใช้งานในต่างบริบทจะมีมิติ/องค์ประกอบที่ต่างกัน (WHO, 2004) ศึกษามิติ/องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องไปพร้อมกับมุมมองทางด้านมิติ/องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) คุณภาพชีวิตด้านการทำงาน 2) คุณภาพชีวิตด้านครอบครัว 3) คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม 4) คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพและความเครียด 5) คุณภาพชีวิตด้านชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน (Das, 2008; Diener, 2006; Somarriba & Pena, 2009)

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือการท่องเที่ยวชุมชน เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นกระแสทางเลือกการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่ง ในอดีตคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชนบทมักนิยมเดินทางไปเที่ยวในเมืองใหญ่ ๆ ในขณะที่คนในเมืองนิยมเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ เพราะต้องการไปเห็นความทันสมัย ความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในขณะที่ชาวต่างประเทศมักจะไปเที่ยวตามเมืองใหญ่ของประเทศที่มีการพัฒนา ทางเศรษฐกิจน้อยกว่าเพราะอยากเห็นสิ่งที่ประเทศของตนไม่มี และนักท่องเที่ยวเหล่านี้มักไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหรือ มีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านธรรมชาติ หรือด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม และพิจารณาเรื่องความสะดวก คุณภาพการให้บริการด้านต่าง ๆ รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้วย (Giampiccoli, Mtapuri & LOCAL, 2017) จะเห็นได้ว่านัยสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) นั้นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อสร้างเงื่อนไขและโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน (Harada, 2016) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะเข้าสู่พื้นที่หรือชุมชนที่ต้องการให้ตนเองเป็นที่รู้จักในมุมมองที่กว้างขึ้น เพื่อให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และการกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน (Burgos & Mertens, 2017) อย่างไรก็ตาม ชุมชนต้องเตรียมพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกที่ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึก มีการพัฒนาดตนเอง การพึ่งพาเกิดการเรียนรู้พัฒนา มีการเพิ่มพูนองค์ความรู้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ (Mansuri & Rao, 2004)

จึงพอสรุปถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม และชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน เกิดการทำนุบำรุงสมบัติของชุมชนรวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจในสมบัติให้แก่คนในชุมชนเอง อีกทั้งเป็นการกระจายผลประโยชน์ไปยังผู้มีส่วนได้เสียทุกคนอย่างยุติธรรมไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการท่องเที่ยวลักษณะนี้ต้องทำงานให้ครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และ

สิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมกับองค์กรภายนอกที่ให้ความรู้และสนับสนุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย โดยใช้กรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดคุณภาพชีวิตที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวเพื่อให้เห็นมิติทางด้านคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านตามรูปแบบองค์การอนามัยโลก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ(Quantitative Research) มีกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย จำนวน 4 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 100 คน ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และใช้รูปแบบการสุ่มอย่างง่ายในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยงานชิ้นนี้เป็นการศึกษาที่พัฒนามาจากการรวบรวมข้อมูลบนพื้นฐานการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีแนวคิดจากคำถามวิจัยว่าคุณภาพชีวิตนั้นได้รับผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน หรือการบริหารจัดการในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากจำนวนประชากรสามารถนับได้ จึงใช้สูตรของ Yamane (1970) ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง และค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ .05 โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้ถูกออกแบบขึ้นเป็นแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามดังกล่าวส่งให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งประกอบไปด้วยนักวิชาการ ภาครัฐ เอกชน และ ภาคชุมชน ในการตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม โดยเครื่องมือแบบสอบถามนั้นเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำแนกออกเป็น 3 ส่วน โดยสามส่วนแรกเป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้ง 4 ด้าน โดยใช้กรอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้าน

จิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยแบบสอบถามได้กำหนดมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) ได้แก่ ระดับ 1 ถึง 7 ซึ่ง 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 7 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการพิสูจน์ยืนยันได้ในเชิงประจักษ์เพื่อเก็บข้อมูลกับ กลุ่มตัวอย่างจริง โดยใช้ค่าความสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อถือโดยรวมของแบบสอบถามเท่ากับ 0.894

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษารวมทั้งสิ้น 400 ชุด ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม จากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ ความถูกต้องของการกรอกข้อมูลในแบบสอบถาม กรอกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ วิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุปผลการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปรโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผ่านการวิเคราะห์โปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และทำการแปลผลคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบ (Dawes, 2008) ดังนี้

1.000–1.856	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
1.857–2.713	ไม่เห็นด้วยมาก
2.714–3.570	ไม่เห็นด้วย
3.571–4.427	ปานกลาง
4.428–5.284	เห็นด้วย
5.285–6.142	เห็นด้วยมาก
6.143–7.000	มากที่สุด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หากจะประเมินฐานะความเป็นอยู่ของท่านในปัจจุบัน ท่านคิดว่าอยู่ในสถานะใด		
รวย	0	0
มีฐานะดีกว่าคนส่วนใหญ่ แต่ไม่ถึงกับรวย	8	2
ปานกลาง	320	80
รายได้น้อยกว่าคนส่วนใหญ่ แต่ไม่ถึงกับจน	56	14
จน	4	1
ไม่รู้/ไม่แน่ใจ	12	3
รวม	400	100

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าคุณภาพความเป็นอยู่ของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา		
ดีขึ้น	40	10
เหมือนเดิม	160	40
ลดลง	200	50
รวม	400	100
ท่านคิดว่าคุณภาพความเป็นอยู่ของท่านในอนาคตเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน		
ดีขึ้น	12	3
เหมือนเดิม	114	28.5
ลดลง	274	68.5
รวม	400	100

ผลการศึกษาจากตารางที่ 1 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนปรากฏว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับฐานะปานกลาง จำนวน 320 ตัวอย่าง ร้อยละ 80 รองลงมาคือความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตคือมีรายได้น้อยกว่าคนส่วนใหญ่ แต่ไม่ถึงกับยากจน จำนวน 56 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 14 และความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต หรือ ประเมินฐานะความเป็นอยู่ปัจจุบันนั้น สถานะรายได้ไม่มีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เมื่อกล่าวถึงคุณภาพความเป็นอยู่ของประชากรในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา พบว่า จำนวน 200 ตัวอย่าง ร้อยละ 50 คุณภาพชีวิตลดลง และ รองลงมาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่มีลักษณะที่เหมือนเดิม จำนวน 160 ตัวอย่าง ร้อยละ 40 และสุดท้าย จำนวน 40 ตัวอย่าง ร้อยละ 10 พบว่าคุณภาพชีวิตจากที่ผ่านมานั้นรู้สึกดีขึ้น

เมื่อให้ประชากรในพื้นที่ชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเมินคุณภาพความเป็นอยู่ในอนาคตจะเป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ปัจจุบัน พบว่า คาดว่าคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนจะลดลง จำนวน 274 ตัวอย่าง ร้อยละ 68.5 และในส่วนคาดว่าคุณภาพชีวิตในอนาคตของประชากรในชุมชนจะมีลักษณะที่เหมือนเดิม จำนวน 114 ตัวอย่าง ร้อยละ 28.5 และคาดว่าคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนที่มีการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะดีขึ้น จำนวน 12 ตัวอย่าง ร้อยละ 3 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ภาพรวมคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายการ	χ ²	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
คุณภาพชีวิต				
ด้านร่างกาย	5.126	เห็นด้วย	.990	3
ด้านจิตใจ	5.230	เห็นด้วย	.983	2
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	5.426	เห็นด้วยมาก	1.032	1
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.877	เห็นด้วย	.913	4

ผลการศึกษาจากตารางที่ 2 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม) ในระดับความคิดเห็นภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

($M = 5.426$ และ $SD = 1.032$) เป็นลำดับแรก และรองลงมาเป็นด้านจิตใจ อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.230$ และ $SD = 0.983$) ด้านร่างกาย อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.126$ และ $SD = 0.990$) และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 4.877$ และ $SD = 0.913$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านร่างกาย)

รายการ	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
คุณภาพชีวิต				
ด้านร่างกาย				
ท่านได้รับสิทธิ์ขั้นพื้นฐานในการรักษาพยาบาลตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	5.180	เห็นด้วย	1.189	4
ท่านมีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้	5.160	เห็นด้วย	1.081	5
ท่านได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	4.780	เห็นด้วย	1.260	8
ท่านสามารถดูแลตนเองและได้รับการบริการในยามเจ็บป่วย	5.005	เห็นด้วย	1.200	6
ท่านได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วยเรื้อรังและเกิดอุบัติเหตุ	4.995	เห็นด้วย	1.179	7
ท่านได้รับการพักผ่อน นอนหลับเพียงพอ	5.250	เห็นด้วย	1.210	3
ท่านสามารถทำงานได้เป็นปกติ	5.285	เห็นด้วยมาก	1.095	2
ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้	5.360	เห็นด้วยมาก	1.107	1
รวม	5.126	เห็นด้วย	.990	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 3 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านร่างกาย) ในระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.126$ และ $SD = 0.990$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถามพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อคำถาม ท่านสามารถไปไหนมาไหนได้ด้วยตัวเอง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.360$, $SD = 1.107$) รองลงมาเป็นข้อคำถาม สามารถทำงานได้ตามปกติ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.285$, $SD = 1.095$) และ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อคำถามท่านได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 4.780$, $SD = 1.260$)

ตารางที่ 4 คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านจิตใจ)

รายการ	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
ด้านจิตใจ				
ท่านมีสุขภาพทางจิตที่ดี มีกำลังใจเข้มแข็ง	5.240	เห็นด้วย	1.126	5
มีอารมณ์ที่มั่นคง ไม่มีความเครียด ไม่ท้อถอย	5.170	เห็นด้วย	1.056	6
ท่านมีความมั่นใจในตนเอง	5.110	เห็นด้วย	1.150	7
ท่านได้เรียนรู้สิ่งใหม่ เพิ่มเติมมากขึ้น	5.280	เห็นด้วย	1.143	3
ท่านมีความภาคภูมิใจในตนเอง	5.270	เห็นด้วย	1.132	4
ท่านพอใจในความสามารถของท่าน	5.320	เห็นด้วยมาก	1.055	2
ท่านมีความสุขสงบ และมีความหวัง	5.360	เห็นด้วยมาก	1.098	1
ท่านรู้สึกมีความสุขในชีวิต	5.095	เห็นด้วย	1.132	8
รวม	5.230	เห็นด้วย	.983	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 4 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านจิตใจ) ในระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.230$, $SD = 0.983$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อคำถาม ท่านรู้สึกมีความสุขในชีวิต อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.360$, $SD = 1.098$) รองลงมาเป็นข้อคำถามท่านมีความสุขสงบ และมีความหวัง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.320$, $SD = 1.055$) เป็นสิ่งที่มีผลต่อจิตใจของคนในพื้นที่มากที่สุด และส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อคำถามท่านรู้สึกว่าได้รับความสนใจจากชุมชน อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.095$, $SD = 1.132$)

ตารางที่ 5 คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม)

รายการ	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม				
ท่านมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวอย่างมีความสุข	5.485	เห็นด้วยมาก	1.147	2
ท่านมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนอย่างเป็นมิตร	5.365	เห็นด้วยมาก	1.080	5
ท่านและเพื่อนบ้านของท่านสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้	5.370	เห็นด้วยมาก	1.090	4
ท่านสามารถรวมกิจกรรมของชุมชนได้โดยไม่มีปัญหา	5.420	เห็นด้วยมาก	1.072	3
ท่านคิดว่าท่านสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข	5.490	เห็นด้วยมาก	1.093	1
รวม	5.426	เห็นด้วยมาก	1.032	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 5 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม) ในระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($M = 5.426$, $SD = 1.032$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อคำถามท่านคิดว่าท่านสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.490$, $SD = 1.093$) รองลงมาเป็นข้อคำถาม ท่านมีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวอย่างมีความสุข อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.485$, $SD = 1.147$) และส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อคำถามท่านมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนอย่างเป็นมิตร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 5.365$, $SD = 1.080$)

ตารางที่ 6 คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านสิ่งแวดล้อม)

รายการ	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
ด้านสิ่งแวดล้อม				
ท่านมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต	5.155	เห็นด้วย	1.143	3
ท่านพอใจในสภาพแวดล้อมที่ท่านอาศัยอยู่	5.280	เห็นด้วย	1.126	1
ท่านได้รับบริการด้านการศึกษาที่ดี	4.940	เห็นด้วย	1.091	5
ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	5.185	เห็นด้วย	1.143	2
ชุมชนของท่านมีระบบการดูแลสุขภาพและการบริการที่ดี	4.940	เห็นด้วย	1.082	5
ท่านรู้สึกสะดวกสบายในการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ	4.865	เห็นด้วย	1.101	6
ท่านพอใจในการบริการสาธารณะของหน่วยงานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่	4.845	เห็นด้วย	1.061	7

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	แปลผล	S.D.	ลำดับที่
ด้านสิ่งแวดล้อม				
ท่านมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ท่านต้องการ	4.700	เห็นด้วย	1.070	10
ท่านมีโอกาสได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ	4.565	เห็นด้วย	1.087	11
ท่านได้รับคำตอบแทนที่เพียงพอ สำหรับการใช้จ่าย ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน	4.815	เห็นด้วย	1.130	8
ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสำหรับชุมชนอยู่เสมอ	4.810	เห็นด้วย	1.076	9
ท่านมีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจ และมีเวลาว่างอยู่เสมอ	4.490	เห็นด้วย	1.032	13
การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันอย่างสมบูรณ์ เช่น บ้าน รถยนต์	4.550	เห็นด้วย	1.069	12
ชุมชนท่านให้โอกาสท่านในการฝึกอบรม ดูงาน และเพิ่มพูน ความรู้ อย่างสม่ำเสมอ	5.140	เห็นด้วย	1.134	4
รวม	4.877	เห็นด้วย	.913	

ผลการศึกษาจากตารางที่ 6 ตอบวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ด้านสิ่งแวดล้อม) ในระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ในระดับ เห็นด้วย ($M = 4.877$, $SD = 0.913$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม พบว่า ท่านพอใจในสภาพแวดล้อมที่ท่านอาศัยอยู่ อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.280$, $SD = 1.126$) รองลงมาเป็นข้อคำถาม ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 5.185$, $SD = 1.143$) และส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อคำถามท่านมีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่างอยู่เสมอ อยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 4.490$, $SD = 1.032$)

อภิปรายผล

การวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ได้รับผลกระทบมากมาย ทั้งจากปัญหาทั่วไปในสถานการณ์ปกติ และในสถานการณ์เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ดังนั้นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดีในชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจะต้องมีการพัฒนามากขึ้นกว่าเดิมเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าจากความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน หรือชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้มีการลดลงจากผลกระทบต่าง ๆ มากมาย ทั้งสถานการณ์ของโรคระบาดในพื้นที่ของประเทศไทยและทั่วโลกเป็นอย่างมาก จึงเห็นได้ว่าความคิดเห็นของคนในชุมชนจึงสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเป็นไปตามผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของประชาชนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเห็นว่าคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนปรากฏว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับฐานะปานกลาง และเมื่อประเมินฐานะความเป็นอยู่ปัจจุบันนั้นคุณภาพความเป็นอยู่ของประชากรในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมาลดลง และประชากรในพื้นที่ชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเมินคุณภาพความเป็นอยู่ในอนาคตจะเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ปัจจุบัน คาดว่าคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนจะลดลง จากความคิดเห็นของประชาชนในกลุ่มการ

ท่องเที่ยวขึ้นเป็นไปในทิศทางลบ เนื่องจากสถานการณ์ที่หลากหลาย ณ ปัจจุบัน เช่น วิกฤติทางการเมือง วิกฤติเกี่ยวกับโรคระบาดโควิด 19 จึงมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับ Stone et al. (2021) พบว่า ในพื้นที่ชุมชนบ่อทสวานา มีผลกระทบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมากในช่วงวิกฤติโรคระบาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเป็นอยู่ การจ้างงาน และรายได้ของคนในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามยังมิประโยชน์จากวิกฤติดังกล่าวคือการได้ฟื้นฟูพื้นที่ชุมชน สิ่งแวดล้อม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังจำเป็นต้องมีการจัดการทางด้านการนโยบายเพื่อแก้ไขผลกระทบจากวิกฤติดังกล่าว เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับ Joo et al. (2021) ที่พบว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ชุมชนในการท่องเที่ยวมีความเสี่ยง และคุณภาพชีวิตมากขึ้นจำเป็นต้องมีการจัดการควบคุมกับปัญหาความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาทางด้านคุณภาพชีวิตจะเป็นด้านอารมณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ชุมชนที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว มากไปกว่านั้นการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับ Carr (2020) พบว่า คุณภาพชีวิตที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดประชาชนจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากทางผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสวัสดิการจากภาครัฐจะเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมดีขึ้น โดยจำเป็นต้องมีลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นวางแผนและให้สิทธิเท่าเทียมกับคนในสังคม

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับทางด้านคุณภาพชีวิตต่าง ๆ จากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดตามกรอบองค์การอนามัยโลก (WHO, 2004) พบว่า องค์การอนามัยโลกมีการกำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการประเมินในแต่ละองค์ประกอบมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นที่การประเมิน และในการศึกษาครั้งนี้ทำให้พบว่า ในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนทางด้านคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ยังคงมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับที่ยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ในขณะที่ Uysal et al. (2016) เสนอว่าองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตทางด้านร่างกาย เป็นความอยู่ดีมีสุขในชุมชน ความอยู่ดีมีสุขทางกายภาพ ความอยู่ดีมีสุขของสุขภาพ และความปลอดภัย และความอยู่ดีมีสุขทางอารมณ์ โดยจากผลการศึกษาค่าเฉลี่ยจากข้อคำถามส่วนใหญ่ คนในพื้นที่มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย และจิตใจ อยู่ในระดับที่ดี เช่น มีสุขภาพทางจิตที่ดี มีกำลังใจเข้มแข็ง มีอารมณ์ที่มั่นคง ไม่มีความเครียด ไม่ท้อถอย ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ เพิ่มเติมมากขึ้น มีความสุขในชีวิต พอใจในความสามารถของท่าน ภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนทางด้านร่างกาย ได้แก่ สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ ทำงานได้เป็นปกติ และได้รับการพักผ่อน นอนหลับเพียงพอ ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาของ Choi et al. (2021) พบว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ที่ทำการท่องเที่ยวจะลดลงเนื่องจากผลกระทบจากวิกฤติโรคระบาดที่มีผลต่อร่างกาย สุขภาพ และทางด้านจิตใจของคนในชุมชน ซึ่งส่งผลไปยังคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย และทางด้านสภาพจิตใจเป็นส่วนใหญ่ สถานการณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ Algahtani et al. (2021) พบว่า จากผลกระทบจากวิกฤติทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนทางด้านจิตใจของคนในพื้นที่มีความเครียด วิตกกังวล และมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ทางด้านอื่น ๆ เช่น การทำงาน ด้านการมีส่วนร่วม สิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบจากวิกฤติที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าประชาชนในชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตในแต่ละครัวเรือนสามารถอยู่ได้นั้น ชุมชนยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และอื่น ๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้างคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ มีความสอดคล้องกับ Ruiz-Ballesteros & del Campo Tejedor (2020) พบว่า ภาครัฐรวมถึงกรมการแรงงานควรให้มีการสนับสนุนการ

เข้าถึงเกี่ยวกับการจ้างงาน เพื่อเป็นการสร้างรายได้สำหรับประชากรในการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในรูปแบบงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อม เพื่อเป็นการกระจายรายได้สำหรับคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถ มีรายได้ในการเลี้ยงชีพของตนเอง ซึ่งเป็นผลทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

นอกจากนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Zhai & Shi (2021) พบว่า การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมควรมีการวางแผนการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชน และภาคอื่นๆ เช่น หน่วยงานสาธารณสุข อาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำ ปรัชญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ หรือเป็นการเสริมสร้างให้คนในชุมชน อยู่อย่างไรให้เกิดความสุขมากที่สุด และนอกจากนี้ ทางหน่วยงานดังกล่าวสามารถสนับสนุน หรือ รับผิดชอบการออกกำลังกาย ซึ่งอาจจะมีการจัดตั้งกลุ่มออกกำลังกายในชุมชน เพื่อให้ประชาชน หรือคนในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ผ่านการรณรงค์ของหน่วยงานภาครัฐ ป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ สอดคล้องกับ Tatiyanantakul (2021) เห็นว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวจากจะช่วยกระจายรายได้และทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้นแล้วยังทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านสังคมดีขึ้น ในขณะที่การศึกษาของ DluZewska & Giampiccoli (2021) พบว่าคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องมีภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถเข้ามาพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาคีทางด้านการศึกษาศวเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ตนเอง และชุมชนควรการจัดให้มีสถานที่อ่านหนังสือ หรือมีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชนได้รับการศึกษา และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม และทำให้คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของคนในสังคมมีความสุขในการดำรงชีวิตในชุมชนมากขึ้น การสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการศึกษาเรียนรู้ผ่านตนเองจะเป็นการสร้างโอกาส และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาให้ดีขึ้น และสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในรูปแบบองค์รวมของคนในชุมชน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม และสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

สรุปผล

การวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องให้การส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง ในแต่ละชุมชนนั้น คุณภาพความเป็นอยู่จะมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ซึ่งจากการศึกษานี้วิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การให้คนในชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยการวิจัยใช้เครื่องมือที่พัฒนามาจากองค์การอนามัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยมุ่งเน้นที่การประเมินคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และทั้งนี้การวิจัยได้ทำการวิจัยในคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนทั้ง 4 ด้าน ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความกระทบต่อประชาชนในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการวิจัยคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านสิ่งแวดล้อมของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสถานการณ์ต่าง ๆ จะที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการแสดงออกความคิดเห็นทางด้าน ความเป็นอยู่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และความสัมพันธ์ของคนในสังคมยังมีค่าเฉลี่ยที่ยังสูง ซึ่งแสดงว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังมีความรัก ความสามัคคีในชุมชนของตนเอง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังมีความเหนียวแน่นเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าสถานการณ์ความเป็นอยู่ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะลดลง ความลำบากในพื้นที่หรือการหาเงินเลี้ยงชีพของคน

ในพื้นที่ที่ยากขึ้น ก็ยังไม่เป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของพื้นที่ให้เกิดความคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันที่ดีขึ้นถึงแม้จะมีอุปสรรคในด้านอื่น ๆ ก็ตาม คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ที่ยังสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ขับเคลื่อนไปได้ไกลมากขึ้นและรวมทั้งการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนจะต้องมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะในส่วนของข้อเสนอเชิงนโยบายจะต้องนำไปสู่การพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ สภาพร่างกายจิตใจของคนในชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างจริงจังโดยให้ ทางหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมเข้ามาให้ความรู้ มีการจัดการอบรมที่จะสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่คาดหวังว่าในอนาคตความเป็นอยู่จะลดลง
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการศึกษานี้ควรพิจารณาในการส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีการร่วมมือกันสร้างสรรค์การท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีไปพร้อมๆกันโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในชุมชนทุก ๆ ด้าน โดยชุมชนสามารถสร้างกฎระเบียบภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนภายในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการศึกษานี้พบว่าด้านสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำกว่าด้านอื่น

เชิงวิชาการ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านวิชาการสามารถต่อยอดการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เพิ่มเติม องค์ประกอบทางด้านอื่น ๆ เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นของคนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่องเที่ยวมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างกับคุณภาพชีวิต ณ ขณะนี้ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการประเมินคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเพียง 4 ด้าน ดังนั้นในการศึกษาความคิดเห็นครั้งนี้อาจจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ไม่ครบถ้วน หรือไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร
2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านวิชาการจำเป็นต้องมีการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิต เพื่อให้เห็นประเด็นที่สำคัญและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการสอบถามเปรียบเทียบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ก่อน ปัจจุบัน และอนาคต แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาค้นคว้าต่อไปควรเจาะประเด็นที่ลึกลงไปเพื่อให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละช่วง
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านวิชาการควรที่จะมีการศึกษาผลกระทบเหล่านี้มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เชิงพื้นที่

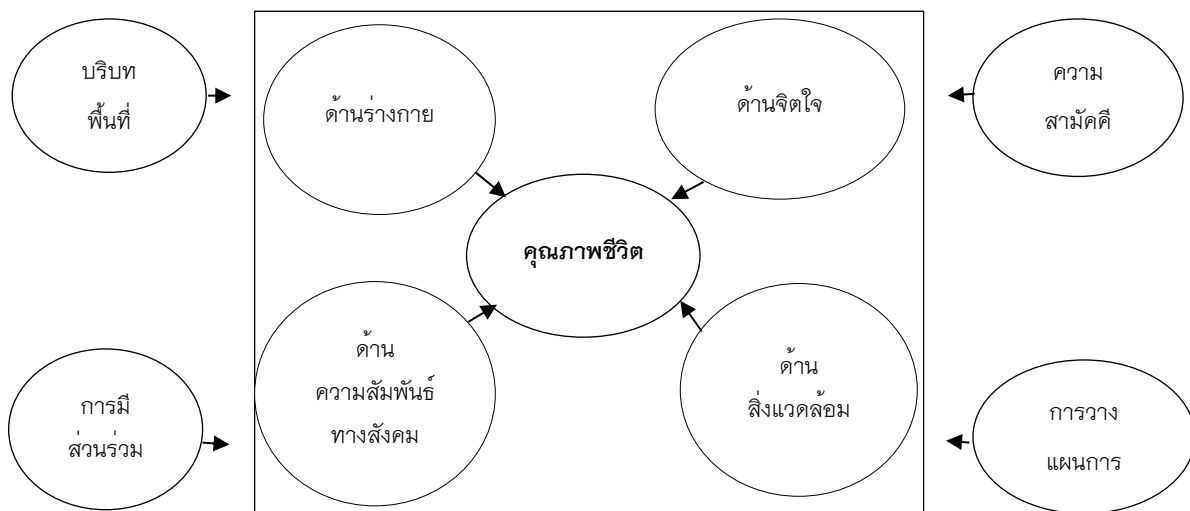
1. ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ควรมุ่งนำข้อมูลผลการไปปรับใช้ และปฏิบัติใช้จริงกับพื้นที่เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละด้านความคิดเห็นด้านใดที่มีผลกระทบสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนสามารถ ศึกษาความเป็นอยู่ในลักษณะที่แตกต่างจาก การวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เห็นมุมมองทางด้านคุณภาพชีวิตที่หลากหลายมากขึ้น และปัจจัยที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตสำหรับคนในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งต่อไปนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนให้รอบด้าน อาจมีปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ในขณะเดียวกันการสร้างรูปแบบการศึกษาผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพจะสามารถช่วยให้เกิดข้อมูลที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นในการสนับสนุนข้อมูลในรูปแบบเชิงปริมาณทำให้การวิจัยสามารถตอบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้มากขึ้นในมิติอื่น ๆ ของคนในพื้นที่ชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ร่วมกับการศึกษาผ่านรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาครั้งต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า คุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นไม่ใช่เพียงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ และด้านสิ่งแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่การที่คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีความสุข และเกิดคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องเกิดจากความรักและสามัคคีของคนในพื้นที่ แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่พบจากการศึกษาวิจัยนี้พบว่า ถึงแม้ว่าการแสดงความคิดเห็นว่าสภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจจะลดลง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมองไปยังอนาคตก็ตาม แต่ทั้งนี้เมื่อมองถึงปัจจัยภายในในแต่ละด้านจะเห็นว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังมีคุณภาพที่ค่อนข้างดีทั้งในด้าน

ร่างกาย และในส่วนของการด้านจิตใจประชาชนในพื้นที่ยังแสดงให้เห็นว่าคนในพื้นที่ยังมีความสุข และในด้านของความสัมพันธภาพของคนในพื้นที่เช่นเดียวกันนั้น จะเห็นได้ว่าคนในพื้นที่ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านที่ดี สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สะท้อนว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนเงิน แต่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะขับเคลื่อนคุณภาพความเป็นอยู่โดยการพึ่งพาอาศัยกัน ความเป็นอยู่ในรูปแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังนั้นองค์ความรู้ใหม่ของการงานชิ้นนี้จึงชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกันที่ไม่จำกัดเพียงในรูปแบบตามแนวคิดทฤษฎีที่กำหนด คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ และความร่วมมือ การมีส่วนร่วม ความสามัคคีในการวางแผน ปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตในชุมชนที่ดี

References

- Algahtani, F. D., Hassan, S. U. N., Alsaif, B., & Zrieq, R. (2021). Assessment of the Quality of Life During COVID-19 Pandemic: A Cross-sectional Survey from the Kingdom of Saudi Arabia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(3), 847. DOI:10.3390/ijerph18030847
- Burgos, A., & Mertens, F. (2017). Participatory Management of Community-based Tourism: A Network Perspective. *Community Development*, 48(4), 546-565. <https://doi.org/10.1080/15575330.2017.1344996>
- Carr, A. (2020). COVID-19, Indigenous Peoples and Tourism: A View from New Zealand. *Tourism Geographies*, 22(3), 491-502. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1768433>
- Choi, E. P. H., Hui, B. P. H., Wan, E. Y. F., Kwok, J. Y. Y., Tam, T. H. L., & Wu, C. (2021). Covid-19 and Health-related Quality of Life: A Community-based Online Survey in Hong Kong. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(6), 3228. <https://doi.org/10.3390/ijerph18063228>
- Das, D. (2008). Urban Quality of Life: A Case Study of Guwahati. *Social Indicators Research*, 88(2), 297-310. <https://www.jstor.org/stable/27734702>
- Dawes, J. (2008). Do Data Characteristics Change According to the Number of Scale Points Used? An Experiment Using 5-Point, 7-Point and 10-Point Scales. *International Journal of Market Research*, 50(1), 61-104. <https://doi.org/10.1177/147078530805000106>
- Diener, E. (2006). Guidelines for National Indicators of Subjective Well-being and Ill-being. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 7(4), 397-404. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9000-y>

- Dłuzewska, A., & Giampiccoli, A. (2021). Enhancing Island Tourism's Local Benefits: A Proposed Community-based Tourism-oriented General Model. *Sustainable Development*, 29(1), 272–283. DOI: 10.1002/sd.2141
- Dolezal, C. (2011). Community-Based Tourism in Thailand:(Dis-) Illusions of Authenticity and the Necessity for Dynamic Concepts of Culture and Power. *Austrian Journal of South-East Asian Studies*, 4(1), 129–138. <https://doi.org/10.4232/10.ASEAS-4.1-7>
- Ernawati, N. M., Sudarmini, N. M., & Sukmawati, N. M. R. (2018). Impacts of Tourism in Ubud Bali Indonesia: A Community-based Tourism Perspective. *Journal of Physics: Conference Series*, 953(1), 012078. IOP Publishing.
- Gannon, M., Rasoolimanesh, S. M., & Taheri, B. (2021). Assessing the Mediating Role of Residents' Perceptions Toward Tourism Development. *Journal of Travel Research*, 60(1), 149–171. <https://doi.org/10.1177/0047287519890926>
- Giampiccoli, A., Mtapuri, O., & LOCAL, C. D. T. D. B. (2017). Beyond Community-based Tourism. Towards a New Tourism Sector Classification System. *Gazeta de Antropologia*, 33(1). <http://hdl.handle.net/10481/44467>
- Gutierrez, E. L. M. (2019). Participation in Tourism: Cases on Community-Based Tourism (CBT) in the Philippines. *Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies*, 37, 23–36. <https://doi.org/10.34382/00011506>
- Harada, K. (2016). The Village in Transition: Development and Cultural, Economic, and Social Changes in Mae Kampong Village, Chiang Mai, Thailand. In *Proceedings of International Conference on Science, Technology, Humanities and Business Management* (pp. 107–111). Bangkok: Thailand.
- Holladay, P. J., & Powell, R. B. (2013). Resident Perceptions of Social-ecological Resilience and the Sustainability of Community-based Tourism Development in the Commonwealth of Dominica. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(8), 1188–1211. DOI:10.1080/09669582.2013.776059
- Joo, D., Xu, W., Lee, J., Lee, C. K., & Woosnam, K. M. (2021). Residents' Perceived Risk, Emotional Solidarity, and Support for Tourism Amidst the COVID-19 Pandemic. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100553. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2021.100553>

- Mansuri, G., & Rao, V. (2004). Community-Based and Driven Development: A Critical Review. *The World Bank Research Observer*, 19(1), 1–39. <http://hdl.handle.net/10986/14310>
- McLeod, S. (2020). *Maslow's Hierarchy of Needs*. Simply psychology. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Ministry of Tourism and Sport. (2020). *Tourism Statistics 2020*. Retrieved from https://mots.go.th/more_news_new.php?cid=592
- Nur, A. Y., Istiqomah, N. M., Priambodo, M. P., Puspasari, E. Y., Sidi, F., & Marzanah, A. J. (2021). Community Based Rural Tourism (CBRT): The Impact on Local Residents Quality of Life in Indonesia. In *E3S Web of Conferences*, 228. EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202122802012>
- Obradović, S., Stojanović, V., Kovačić, S., Jovanovic, T., Pantelić, M., & Vujičić, M. (2021). Assessment of Residents' Attitudes Toward Sustainable Tourism Development: A case study of Bačko Podunavlje Biosphere Reserve, Serbia. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 35(1), 100384.
- Praditpol, P. (2010). Quality of Life in Homestay Community: A Case Study of Ban Prasat Homestay, Amphoe NonSung, Changwat Nakhon Ratchasima. *ARCH KRU Journal*, 9(1), 90–109.
- Ruiz-Ballesteros, E., & del Campo Tejedor, A. (2020). Community-Based Tourism as a Factor in Socio-Ecological Resilience. *Economic Diversification and Community Participation in Floreana (Galapagos)*. *Sustainability*, 12(11), 4724.
- Škare, M., Soriano, D. R., & Porada-Rochoń, M. (2021). Impact of COVID-19 on the Travel and Tourism Industry. *Technological Forecasting and Social Change*, Elsevier, 163(C). DOI: 10.1016/j.techfore.2020.120469
- Somarriba, N., & Pena, B. (2009). Synthetic Indicators of Quality of Life in Europe. *Social Indicators Research*, 94(1), 115–133.
- Stone, L. S., Stone, M., Mogomotsi, P., & Mogomotsi, G. (2021). The Impacts of Covid-19 on nature-based tourism in Botswana: Implications for community development. *Tourism Review International*, 25(2–3), 263–278.
- Tatyanantakul, W. (2021). Guidelines for Community-Based Tourism Development by Cultural Tourism Management: A Case Study of Muen Wai Community, Mueang, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 16(1), 76–91.

- Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E., & Kim, H. L. (2016). Quality of Life (QOL) and well-being Research in Tourism. *Tourism Management*, 53(2), 244–261.
- Wang, R., Dai, M., Ou, Y., & Ma, X. (2021). Residents' Happiness of Life in Rural Tourism Development. *Journal of Destination Marketing & Management*, 20(1), 100612.
- World Health Organization [WHO]. (2004). *The World Health Organization Quality of Life (WHOQOL)–BREF (No. WHO/HIS/HSI Rev. 2012.02)*. World Health Organization.
- Yamane, T. (1970). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). Tokyo: John Weatherhill, Inc.
- Yeh, S. S. (2021). Tourism Recovery Strategy Against COVID–19 Pandemic. *Tourism Recreation Research*, 46(2), 188–194.
- Zhai, Y., & Shi, P. (2021). The Evolutionary Characteristics, Driving Mechanism, and Optimization Path of China's Tourism Support Policies under COVID–19: A Quantitative Analysis based on Policy Texts. *Current Issues in Tourism*, 1–16. DOI: 10.1080/13683500.2021.1972942